

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 347.97/99:340.113

Т. Б. ВІЛЬЧИК,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СИСТЕМИ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІТАЛІЯ, НІМЕЧЧИНА, ФРАНЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню особливостей організації та діяльності систем органів адвокатського самоврядування у таких країнах ЄС, як Італія, Німеччина, Франція. Автором проаналізовані моделі організації самоврядування адвокатури в країнах ЄС. У статті виявлені і досліджені характерні риси організації даних систем, переваги та недоліки у їх діяльності.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, системи органів адвокатського самоврядування.

Постановка проблеми. Однією з умов інтеграції України до Європейського Союзу є побудова такої системи адвокатури та створення законодавства щодо її організації і діяльності, норми якого відтворювали б модель демократичного правового інституту адвокатури, оскільки лише за умов належного функціонування цього інституту можливий розвиток демократії та верховенства права, що, у свою чергу, є одним із головних критеріїв набуття Україною членства у Європейському Союзі (далі – ЄС). За таких умов дослідження проблем організації та функціонування органів адвокатського самоврядування у країнах ЄС є актуальним саме в контексті відповідності національного законодавства європейським стандартам.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам організації та діяльності інституту адвокатури, у тому числі у країнах ЄС, присвячено багато праць таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: М. М. Антонович, А. В. Богма, О. С. Деханов, Р. С. Титикало, Роджер Сміт, Рене Кассен, М. Кіку, М. Кузінс, Бланкенбург, Ф. Рейган та ін., але окремого дослідження, яке було б присвячено дослідженню організації органів адвокатського самоврядування у країнах ЄС, на цей час не здійснювалось, тому обрана тема статті уявляється актуальною та своєчасною.

Метою статті є дослідження систем органів адвокатського самоврядування у країнах ЄС: Франції, Німеччині, Італії та виявлення особливостей їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Багато зарубіжних вчених, які займаються питаннями юридичної допомоги [1, с. 173; 2, с. 10], досліджували взаємозв'язок між програмами юридичної допомоги та типом правової системи (правової сім'ї). Історично в країнах загального права центральна ідея така, що сторони та їхні юристи мобілізують усі свої сили і змагальне представництво призводить до справедливих результатів. У країнах романо-германської правової системи ключовим є уявлення про те, що правосуддя – це щось на зразок істини, пошук якої потребує залучення найкращих суддів. Юристи ж потрібні, щоб допомогти суддям у пошуках справжньої справедливості. Ця відмінність означає, що юридична допомога більш важлива в країнах загального права, де змагальність процесу передбачає повну відповідальність юристів за вивчення, розслідування та обґрунтування справи [3, с. 278].

На противагу цьому в континентальній правовій системі у виявленні фактичних обставин справи більш важливу роль відіграють судді, що дозволяє в багатьох випадках сторонам брати участь у справі без представника. Таким чином, «змагальне» мислення загального права схильне дотримуватися ідеї про те, що доступ до закону може бути здійснений тільки через юриста-представника, тоді як континентальну логіку краще задовольнити гарантією того, що незможний може мати адвоката при розгляді справи в суді. Результатом цих особливостей, робить

висновок Е. Бланкенбург, є те, що країни загального права здійснюють більше витрат на велику кількість різноманітних юридичних послуг, щоб забезпечити сторонам рівні можливості в суді. У країнах континентальної системи, навпаки, розвиток юридичної допомоги ґрунтується на дотриманні формального права захисника [4, с. 125].

Під «організацією адвокатської діяльності» ми розуміємо правову й організаційну структуру адвокатури, створену для ефективної реалізації покладених на неї завдань. За допомогою організаційних структур здійснюється як сама адвокатська діяльність безпосередньо, так і забезпечуються юридичні, соціальні та інші гарантії цієї діяльності, у тому числі й захист адвокатів від неправомірних дій і втручання в діяльність адвокатури з боку держави. Під організаційною структурою (системою) мається на увазі сукупність органів самоврядування, адвокатських утворень, громадських об'єднань адвокатів і різнопланових зв'язків між ними, що забезпечує цілісність адвокатури як правозахисного інституту, збереження її основних властивостей при різних внутрішніх і зовнішніх змінах.

У країнах ЄС існують різні моделі організації самоврядування адвокатури. Найбільш поширена класична модель, у якій членство в адвокатурі пов'язане з належністю до палати адвокатів. Така структура діє на підставі принципу корпоративного управління, при якому частину повноважень члени палати делегують органам управління. Діяльність адвокатів здійснюється на підставі статуту організації, членство в якій та сплата членських внесків є обов'язковими. Особа, яка не є членом професійної організації адвокатів, не має права на здійснення адвокатської діяльності. Цієї моделі дотримуються Іспанія, Нідерланди, Бельгія, Франція, Італія, Греція.

Друга модель характеризується тим, що палати утворюються за територіальною ознакою та об'єднують усіх адвокатів, внесених до списку на території тієї чи іншої федеральної землі. Юрисдикція кожної палати адвокатів поширюється на територію тієї федеральної землі, для якої ця палата була заснована, а також на всіх адвокатів, які внесені до списку цієї палати адвокатів. Типовим представником цієї моделі є Австрія. Самоврядування адвокатурою у Німеччині включає в себе обов'язкові ознаки обох моделей.

Наступна модель передбачає самоврядування адвокатурою через асоціації, спілки. Наприклад, Асоціація адвокатів у Швеції, Спілка адвокатів у Швейцарії. Четверта модель передбачає здійснення управління через судові інни, остання – управління за допомогою юридичної спільноти (Великобрита-

нія). До цієї моделі із певними застереженнями можна віднести Швейцарію (Спілка адвокатів), Швецію (Асоціація адвокатів). Усі вказані моделі, крім моделі, яка передбачає самоврядування адвокатурою через асоціації та спілки, об'єднує те, що членство в палаті, колегії, судовому інні є обов'язковим [5, с. 192]. Розглянемо деякі з указаних моделей.

Французька адвокатура є самоврядною корпорацією з відповідними колективними органами самоврядування в особі Голови, Ради ордену, Генеральної асамблеї адвокатів і Національної Ради колегій. Її позитивною відмінністю є вікові традиції корпоративності та священного відношення до закону. Думка адвокатів з тих чи інших питань, важливих для життя країни, дуже цінується в суспільному житті Франції [6, с. 14].

Адвокати у Франції об'єднані в колегії при кожному Суді другої інстанції (ст. 1 Декрету про врегулювання професії адвоката від 27 листопада 1991 р.) [7, с. 11]. Колегії адвокатів, утворені в компетенції одного Апеляційного суду, можуть об'єднатися, щоб утворити єдину колегію – Орден адвокатів (ст. 2 Декрету). Рішення приймається на голосуванні в кожній колегії більшістю голосів. Усі колегії адвокатів рівні в правах, незалежні й автономні. Основна функція колегії адвокатів – координувати дії адвокатів, що входять до її складу, забезпечувати загальні потреби, здійснювати захист інтересів адвокатів у рамках своєї компетенції та дбати про якість надаваної юридичної допомоги, забезпечуючи доступ до правосуддя. Відповідно до Закону від 31 грудня 1971 р. № 71-1130 щодо реформи деяких судових та юридичних професій колегії адвокатів володіють цивільною правосуб'єктністю (ст. 21 Закону) [8, с. 17]. Від їх ім'я діють представницькі органи в особі голови колегії адвокатів, якому допомагає Рада. Адвокатські ордени забезпечують дві категорії завдань. Перша – адміністративна діяльність, друга – дисциплінарна юрисдикція. Колегії забезпечують дотримання професійної етики адвокатами, розгляд скарг, поданих приватними особами, державними органами, громадськими організаціями і самими адвокатами.

Рада Ордену адвокатів Парижа в одній зі своїх постанов визначила правову природу колегій адвокатів як громадську інституцію, підпорядковану особливим (приватним) правилам, установленим у нормативних актах. Апеляційний суд Монпельє ухвалою від 25 червня 1979 р. відзначив дуалізм у колегіях адвокатів, спираючись на те, що в них є якості юридичної особи приватного права і юридичної особи державного права. Однак існує й інша позиція, відповідно до якої за чинним законодавством професійні ордени належать до юридичних

осіб приватного права, що забезпечують комунальне обслуговування. Юридична природа орденів адвокатів залишається, таким чином, невизначеною [9, с. 24].

Кожен вищий суд, при якому існує колегія адвокатів, контролює прийом до неї нових членів та виключення з неї. Конституційне керівництво кожною колегією здійснюється Радою колегії, що обирається Генеральною асамблеєю адвокатів строком на 3 роки. Вищим органом адвокатського самоврядування Франції є Національна рада колегій, заснована 31 грудня 1991 р., яка складається з 80 членів, що обираються адвокатами відкритим голосуванням. Кожна асоціація є незалежною, самостійною організацією, приймає внутрішній регламент своєї діяльності та володіє своїм майном.

На національному рівні адвокатура Франції представлена радою асоціацій адвокатів, яка обирається членами асоціації. Основною діяльністю ради асоціацій адвокатів Франції є координація учбових центрів з підготовки адвокатів, представництво інтересів спільноти адвокатів перед державними органами та громадськістю. Також рада асоціацій адвокатів має право приймати дисциплінарні та етичні норми для всієї професії. Рада виконує репрезентативну, освітню функцію, а також має повноваження приймати рішення про прийом іноземних громадян у число адвокатів Франції. Рада колегії має досить широкі владні повноваження і здійснює владні функції на рівні з Головою колегії. У Франції так само, як в Італії, Австрії та Німеччині, чисельний склад Ради колегії адвокатів залежить від кількості зареєстрованих адвокатів у тій чи іншій колегії, що діє в даній області [10, с. 158–159].

Голова кожної з колегій називається батоньє і в даний час володіє значними повноваженнями. Функції голови колегії визначені у ст. 21 Закону від 31 грудня 1971 р. № 71-1130 про сертифікат придатності до професії адвоката, відповідно до якої голова представляє колегію в усіх сферах суспільного життя; попереджає або вирішує спори професійного характеру між членами колегії і розглядає всі скарги, подані третіми особами; керує колегією, представляє її у всіх установах юстиції, а також адміністративних і державних установах. У жодному з положень спеціального законодавства про адвокатуру у Франції не йдеться про те, що голова ради колегій має бути обраний із членів Ради колегій, «проте традиція вимагає такого» [10, с. 148].

Таким чином, система правового регулювання французької адвокатури відпрацьована детально – це є показником її фундаментальності та організаційної ефективності. Щодо органів адвокатського самовря-

дування, то законодавством Франції вирішені актуальні проблеми регулювання контрольних процедур, а також відповідальності та фінансового забезпечення. Як відмічається в науковій літературі, каталізатором цього служить і менталітет самого французького народу [11, с. 296], ми можемо спостерігати їх сталість і в політичних, і соціальних умовах життя, які мають своє віддзеркалення і в основних принципах організації та діяльності інституту адвокатури.

Разом з тим, як і в інших європейських країнах ЄС, адвокатура в Республіці Франція будується на поєднанні функцій контролю держави (в особі вищих судів) за адвокатською діяльністю з чіткою організаційною та дисциплінарною пов'язаністю адвокатів усередині кожної колегії, а також між колегіями, завдяки величезному авторитету історично сформованих взаємовідносин між органами самоврядування в кожній колегії: Голови, Ради ордену, Генеральної асамблеї адвокатів та Національної ради колегій [12, с. 136].

Певні особливості має адвокатське самоврядування в *Італії*. Усі особи, що набули в установленому законом порядку статус адвоката, включаються до професійного реєстру адвокатів певної колегії, яка є професійним об'єднанням адвокатів при кожному адміністративному судовому окрузі (у кожній області та провінції, де є Трибунал, тобто суд першої інстанції). Організаційно італійська адвокатура складається з 160 колегій адвокатів, наявних у кожному судовому окрузі.

Основним органом управління колегії є Рада ордену (*Consiglio dell'ordine*). Саме Рада вирішує питання про внесення претендентів до професійного списку адвокатів. Розпорядження про включення до списку, прийняте Радою ордену, видається публічно і з цього моменту стає офіційним адміністративним актом, який надає адвокату «статус професіонала». Рада складається, як мінімум, з 5 членів (при загальній кількості зареєстрованих адвокатів на даній судовій ділянці до 50 чоловік), 7 членів (при 50–100 зареєстрованих), 9 членів (при 100–500 зареєстрованих), 15 членів (при числі зареєстрованих більше 1500). До складу Ради за посадою входять президент, секретар і казначей [13, с. 145].

У цілому повноваження Ради зводяться до таких: прийняття рішень в обсязі своєї компетенції; консультативні функції, у тому числі з питань розміру гонорарів адвокатів; контроль адміністративного характеру за здійсненням адвокатської діяльності та дотриманням професійної етики адвокатів; дисциплінарні функції; встановлення суми річного збору (внеску) у суворо визначених межах для покриття витрат колегії на реєстрацію в професійному

списку, а також величини збору на видачу свідоцтв і оцінок гонорарів; функції, що стосуються ведення списку адвокатів; адміністративні функції (видача свідоцтв про членство, оцінка гонорарів та ін.). Розпустити Раду є правомочним Міністерство юстиції, яке здійснює адміністративно-контрольні функції за професійною діяльністю адвокатів, з урахуванням думки Національної судової ради.

Вищим органом самоврядування в професійному співтоваристві всіх адвокатів Італії є Національна адвокатська рада. На кожній дільниці Апеляційного суду (Corte di Appello), які знаходяться в обласних центрах Італії, адвокатською спільнотою обирається адвокат із числа допущених до представництва у вищих судах, який і стає членом Національної адвокатської ради строком на 3 роки.

Таким чином, італійська адвокатура діє під контролем державних органів (в особі Міністерства юстиції, вищих судів) у формі самоврядної корпорації з розвиненими централізованими структурами та єдиними органами самоврядування: Радою ордену і Загальними зборами членів.

Колегії адвокатів у Німеччині утворюються за територіальним принципом і об'єднують адвокатів, приписаних до суду однієї і тієї ж землі. Міністерство (управління) юстиції землі може дати згоду на утворення нової колегії на території даного округу, але лише в тому випадку, коли кількість практикуючих там адвокатів перевищить 500 осіб [14, с. 36].

У Німеччині колегії адвокатів об'єднуються в єдину Федеральну палату адвокатів. Вищим органом колегії є загальні збори її членів, які збираються з ініціативи голови колегії або на вимогу не менш ніж десяти відсотків адвокатів, які у неї входять. Питання кворуму і процедури вирішуються статутом або правилами внутрішнього розпорядку відповідної колегії. Усі рішення загальних зборів приймаються простою більшістю голосів, а при їх рівності вирішальним стає голос голови. З цього правила є один виняток: якщо при виборі членів правління немає більшості голосів на користь того чи іншого кандидата, вирішальним виявляється не голос голови, а жереб. Загальні збори обирають правління колегії, встановлюють розмір членських внесків та порядок їх сплати, вирішують питання соціального забезпечення адвокатів колегії та членів їх сімей, питання стажування, виділення коштів на загальноколегіальні потреби, відшкодування витрат членів правління та членів суду адвокатської честі.

Виконавчим органом колегії є правління, яке зазвичай складається із семи чоловік. Однак не всі німецькі адвокати об'єднані в колегії. За німецьким законодавством, колегії адвокатів віднесені до кате-

горії «корпорацій публічного права», що вже саме по собі мало б означати, що входження до їх складу є справою добровільною. Але якщо адвокат – не член колегії, то він ніколи не зможе працювати при Федеральному верховному суді. У нього може з'явитися і ряд інших проблем. Зокрема, будь-яка особа, допущена до адвокатської практики, зобов'язана відкрити свою канцелярію при суді, до якого адвокат приписаний [15, с. 113].

Система органів управління адвокатської палати в Німеччині складається з правління, президії та Загальних зборів адвокатів. Підставою для формування правління адвокатської палати є § 63, § 64 Федерального положення про адвокатуру [16]. Правління складається з 7 членів і обирається Загальними зборами адвокатів. Усередині правління можуть бути створені спеціальні відділення, що складаються, як мінімум, з 3 чоловік. Вельми незвичайним є імперативне правило, що не дозволяє адвокату відмовитися від обрання в члени правління. Згідно з § 67 Федерального положення особа може відмовитись від обрання членом правління в таких випадках: 1) якщо їй виповнилось шістьдесят п'ять років; 2) якщо вона була членом правління впродовж останніх чотирьох років; 3) якщо вона за станом здоров'я не зможе постійно належним чином виконувати свої обов'язки у правлінні. Члени правління обираються на чотири роки. Дозволяється повторне обрання. Кожні два роки половина членів виходить із складу правління, при непарній кількості першого разу виходить більша половина. Члени, які виходять із складу правління вперше, визначаються шляхом жеребкування.

Правління повинно захищати інтереси палати адвокатів та сприяти їх задоволенню. До обов'язків правління, зокрема, належать: 1) консультивання та навчання членів палати з питань виконання ними професійних обов'язків; 2) виступати посередником у випадку виникнення спорів між членами палати; вносити пропозиції для врегулювання конфлікту; 3) виступати посередником у випадку виникнення спорів між членами палати та їх замовниками; вносити пропозиції для врегулювання конфлікту; 4) контролювати виконання членами палати своїх обов'язків та використовувати право на оскарження; 5) вносити кандидатури адвокатів на призначення членами суду у справах адвокатів та судової палати у справах адвокатів; 6) щорічно надавати зборам палати звіт про управління майном тощо. Правління може засудити дії адвоката, якими він порушив покладені на нього обов'язки, якщо провина адвоката є незначною, та відсутня необхідність подання заяви про відкриття судового провадження у справі адвоката.

Важливим органом адвокатської палати є президія, яка обирається правлінням. Президія веде справи правління, передані їй згідно із законом або з рішенням правління. Президія приймає рішення щодо управління майном палати адвокатів, щоквартально звітує про них перед правлінням [16].

Вищим органом адвокатської палати є загальні збори членів палати, які скликає голова палати як за своєю ініціативою, так і у випадку, коли того вимагає письмово десята частина членів палати, указавши предмет, який буде обговорюватися на зборах. Завдяки обов'язковому членству адвокат підлягає нагляду з боку Палати адвокатів і тим самим юрисдикції адвокатського суду.

Управління юстиції землі здійснює державний нагляд за Палатою адвокатів. Нагляд обмежується тим, що контролюється дотримання законодавства та статуту, зокрема виконання завдань, покладених на Палату адвокатів. Члени правління повинні (навіть після вибуття із складу правління) зберігати таємницю по справах, які стосуються адвокатів, претендентів та інших осіб, яка стала їм відома у процесі їхньої діяльності у правлінні, та нікому її не розголошувати. Це стосується також і адвокатів, які були залучені до співпраці, та службовців Палати адвокатів.

Таким чином, адвокатура в Німеччині будується на поєднанні державного контролю (в особі Земельного Міністерства юстиції та вищих земельних судів) за адвокатською діяльністю із самоврядуванням адвокатських утворень у палатах, що мають такі органи самоврядування, як правління, президія і Загальні збори членів палати.

Німецькі адвокати зуміли створити досить просту і зрозумілу систему об'єднання адвокатів, що сполучає в собі елементи обов'язкового і добровільного членства. Головним достоїнством такого рішення, на думку багатьох вчених, можна назвати чітке розмежування цілей, завдань і повноважень двох паралельно діючих професійних об'єднань адвокатів, а саме: Федеральної колегії (палати) адвокатів (з

обов'язковим членством і наявністю функцій дисциплінарного нагляду), в яку входять регіональні колегії адвокатів; Німецької асоціації адвокатів (це добровільна організація, в яку входять переважна більшість адвокатів Німеччини). При такій системі дві організації не конкурують, а доповнюють одна одну. Цей досвід уявляється актуальним для національного законодавця.

Висновки. Самоврядні професійні асоціації адвокатів країн ЄС відіграють ключову роль у захисті своїх членів від неналежного втручання, просуванні їх професійних інтересів і розробці професійних стандартів діяльності та правил поведінки. Разом з тим указані органи несуть відповідальність за те, щоб у процесі захисту прав клієнтів адвокати діяли відповідно до фундаментальних принципів поведінки адвокатів та професійних стандартів, у випадку порушення яких вони повинні втручатися і вживати належних заходів.

Система правового регулювання організації та діяльності органів адвокатського самоврядування адвокатури у Франції, Німеччині та Італії відпрацьована детально, що є суттєвим показником її фундаментальності та організаційної ефективності. У розглянутих країнах існують єдині органи адвокатського самоврядування, які являють собою розвинені централізовані структури. Разом з тим, як і в інших європейських країнах ЄС, адвокатури Франції, Німеччини та Італії діють на підставі поєднання функцій контролю держави (в особі Міністерства юстиції, вищих судів) за адвокатською діяльністю з чіткою організаційною та дисциплінарною пов'язаністю адвокатів усередині кожної колегії. Показниками стабільності та ефективності діяльності органів адвокатури Франції є величезний авторитет історично сформованих традицій, стабільність правових основ та менталітет самого французького народу. Німецькі адвокати зуміли створити досить просту і зрозумілу систему об'єднання адвокатів, що сполучає в собі елементи обов'язкового і добровільного членства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cousins M. The Politics of Legal Aid – A Solution in Search of a Problem; Cousins M. Legal Aid Reform in France and the Republic of Ireland in the 1990s / M. Cousins // *The Transformation of Legal Aid: Comparative and Historical Studies* / Ed. by F. Regan, et al. – P. 172–175.
2. Regan F. Why Do Legal Aid Services Vary Between Societies? Re-examining the Impact of Welfare States and Legal Families / F. Regan // *The Transformation of Legal Aid: Comparative and Historical Studies* / Ed. by F. Regan, et al. – P. 10.
3. Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт) : сб. докл. – М. : ООО «Акварель», 2011. – 375 с.

4. Blankenburg E. Lawyers' Lobby and the Welfare State: The Political Economy of Legal Aid / E. Blankenburg // Volume II of the Conference papers presented at the International Legal Aid Conference, Edinburgh, June 1997. – P. 125.
5. Деханов С. А. Организация адвокатуры и профессиональная этика адвокатов в Западной Европе / С. А. Деханов. – М. : Юрлитинформ, 2012. – С. 180–220.
6. Морозов Н. В. Основы правового положения адвоката по законодательству Франции / Н. В. Морозов // Адвокат. практика. – 2006. – № 6. – С. 11–15.
7. Декрет от 27 ноября 1991 г. № 91-1197 о регулировании профессии адвоката // Journal officiel du 28 novembre 1991. – С. 11.
8. Закон от 31 декабря 1971 г. № 71-1130 относительно реформы некоторых судебных и юридических профессий // Journal officiel du 5 janvier 1972. – С. 15.
9. Просвиркин А. Н. Организационные основы адвокатской деятельности и адвокатуры: сравнительно-правовой анализ исторического развития и формирования нормативно-правовой базы в России и зарубежных странах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / А. Н. Просвиркин. – М., 2007. – С. 24.
10. Pierre Bonnet. L'avocat et sa discipline. – France, 1992. – 662 p.
11. Терела Е. А. Правовые основы, как причина устойчивости структуры института адвокатуры Франции / Е. А. Терела // Бизнес в законе. – 2008. – № 2. – С. 294–296.
12. Лазарева-Пацкая Н. В. Правовой статус адвокатских палат субъектов Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Н. В. Лазарева-Пацкая. – М., 2005. – 211 с.
13. Деханов С. А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / С. А. Деханов. – М., 2011. – 365 с.
14. Koln // Bundesrechtsanwaltsordnung vom 1 August 1959. – BGGI/I. – S. 36.
15. Смоленский М. Б. Адвокатская деятельность и адвокатура Российской Федерации / М. Б. Смоленский. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 256 с. – (Серия «Высшее образование»).
16. Федеральне уложення про адвокатуру Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>.

REFERENCES

1. Cousins M. The Politics of Legal Aid – A Solution in Search of a Problem; Cousins M. Legal Aid Reform in France and the Republic of Ireland in the 1990s, The Transformation of Legal Aid: Comparative and Historical Studies, Ed. by F. Regan, et al., 172–175.
2. Regan F. Why Do Legal Aid Services Vary Between Societies? Re-examining the Impact of Welfare States and Legal Families, The Transformation of Legal Aid: Comparative and Historical Studies, Ed. by F. Regan, et al., 193–199. Page 10.
3. *Besplatnaya yuridicheskaya pomoshch: model vzaimodeystviya gosudarstva i grazhdanskogo obschestva (zarubezhnyiy i rossiyskiy opyt)* (2011) [*Free Legal Aid: a Model of Interaction Between Government and Civil Society (Foreign and Russian Experience)*], Sbornik dokladov, М., ООО «Акварель», 375 [in Russian].
4. Blankenburg E. June (1997). Lawyers' Lobby and the Welfare State: The Political Economy of Legal Aid, Volume II of the Conference papers presented at the International Legal Aid Conference, Edinburgh, 125.
5. Dehanov S. A. (2012). *Organizatsiya advokaturyi i professionalnaya etika advokatov v Zapadnoy Evrope* [*Organization of Advocacy and Professional Ethics of Lawyers in Western Europe*], Moskva. Yurлитinform, 180–220. [in Russian].
6. Morozov N. V. (2006). Osnovyi pravovogo polozheniya advokata po zakonodatelstvu Frantsii [Fundamentals of the Legal Status of a Lawyer of French Law], *Advokatskaya praktika – Law practice*, 6, 11–15. [in Russian].
7. Dekret ot 27 noyabrya 1991 №. 91–1197 o regulirovanii professii advokata [Decree of November 27, 1991 N 91–1197 on the Regulation of the Profession of Lawyer], *Journal officiel* du 28 novembre 1991, 11. [in Russian].
8. Zakon ot 31 dekabrya 1971 No. 71–1130 otnositelno reformy nekotorykh sudebnykh i yuridicheskikh professiy [Act of December 31, 1971 N 71–1130 on the Reform of Certain Judicial and Legal Professions], *Journal officiel* du 5 janvier 1972, 15. [in Russian].
9. Prosvirkin A. N. (2007). Organizatsionnyie osnovyi advokatskoy deyatelnosti i advokaturyi: sravnitelno-pravovoy analiz istoricheskogo razvitiya i formirovaniya normativno-pravovoy bazyi v Rossii i zarubezhnykh stranah [Organizational Basis Advocacy: a Comparative Legal Analysis of the Historical Development and Formation of the Legal Framework in Russia and Foreign Countries], *Extended abstract of candidate's thesis*. Moskva. [in Russian].

10. Pierre Bonnet (1992). L'avocat et sa discipline, France, 662 P., 158–159.
11. Terela E. A. (2008). Pravovyye osnovyyi, kak prichina ustoychivosti strukturyi instituta advokaturyi Frantsii [Legal Basis for the Cause of the Stability of the Structure of the Legal Profession in France], *Biznes v Zakone – Business Law*, 2, 294–296. [in Russian].
12. Lazareva-Patskaya N. V. (2005). Pravovoy status advokatskih palat sub'ektov Rossiyskoy Federatsii [The Legal Status of Lawyer Chambers of Subjects of the Russian Federation], *Candidate's thesis*. Moskva. [in Russian].
13. Dehanov S. A. (2011). Advokatura v zapadnoy Evrope: opyt i sovremennoe sostoyanie [The Legal Profession in Western Europe: the Experience and the Current State], *Doctor's thesis*, Moskva [in Russian].
14. Koln, Bundesrechtsanwaltsordnung vom 1 August 1959, BGBl, I., 565, 36.
15. Smolenskiy M. B. (2004) Advokatskaya deyatelnost i advokatura Rossiyskoy Federatsii [Advocacy of the Russian Federation], *Seriya «Vyisshiee obrazovanie»*, Rostov n/D, «Feniks». [in Russian].
16. Federalne ulozhennya pro advokaturu NImechchini [The Federal German Position on Advocacy], *unba.org.ua* Retrieved from <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf> [in Russian].

Т. Б. ВИЛЬЧИК

кандидат юридических наук, доцент кафедры организации судебных и правоохранительных органов
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

СИСТЕМЫ ОРГАНОВ АДВОКАТСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ИТАЛИЯ, ГЕРМАНИЯ, ФРАНЦИЯ

Статья посвящена исследованию особенностей организации и деятельности систем органов адвокатского самоуправления в таких странах ЕС, как Италия, Германия, Франция. Автором проанализированы модели организации самоуправления адвокатуры в странах ЕС. В статье выявлены и исследованы характерные черты организации данных систем, преимущества и недостатки их деятельности.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, системы органов адвокатского самоуправления.

T. B. VILCHYK

Candidate of Legal Science, Assistant Professor of Organization of Judicial and Law-Enforcement Bodies
of Yaroslav Mudryi National Law University

THE SYSTEMS OF THE BAR ASSOCIATION SELF-GOVERNED BODIES IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES: ITALY, GERMANY AND FRANCE

Problem setting. One of the conditions of Ukraine's integration into the European Union is to build a bar association system and to create the legislation framework for its organization and operation with the provisions that will reproduce the model of democratic legal bar association institute. Because only provided the proper functioning of this institution, the development of democracy and the rule of law become possible, that, in turn, is one of the main criteria of Ukraine's membership in the EU. Under these conditions, the studying of the issues of bar association self-governed bodies' organization and operation in the EU is relevant in the context of compliance of national legislation with European standards.

Analysis of recent researches and publications. The issues of bar association institute organization and operation, including – in the EU countries, are the subject of many works of domestic and foreign scientists, among them: M. M. Antonovich, A. V. Bohma, O S. Dehanov, R. S. Tytykalo, Roger Smith, René Cassin, M. Kiku, M. Kuzins, Blankenburg, F. Reagan and others. But a separate study that would be dedicated to the research of bar association self-governed bodies' organization in the EU hasn't been conducted yet. Therefor the subject of the article is relevant and timely.

Target of research. The aim of the article is to study the system of bar association self-governed bodies in the EU countries: France, Germany and Italy and to identify the features of their activities.

Article's main body. The article is devoted to comparative legal analysis of bar association self-governed bodies' organization and operation features in France, Germany and Italy. The author analyzed the models of organization of bar association self-governing in the EU, identified and examined the characteristics of the organization of these systems, and advantages and disadvantages in their activities.

Conclusions and prospects for the development. The system of legal regulation of bar association self-governed bodies' organization and operation in France, Germany and Italy completed in detail. It is a significant indicator of its fundamental and organizational effectiveness. The abovementioned countries have the unitary bar association self-governed bodies that are the advanced centralized organization. However, as in others European countries, bar associations of France, Germany and Italy are based on a combination of state control functions (represented by the Ministry of Justice, the higher courts) for the bar activities with clear organizational and disciplinary connectedness of lawyers within each panel. The experience of German lawyers could be important for the national legislator. They were able to create a fairly simple and understandable system of bar associations that combines the elements of mandatory and voluntary membership.

Key words: advocate, advocacy, organ system of advocate government.

Вільчик Т. Б. Системи органів адвокатського самоврядування в країнах Європейського Союзу: Італія, Німеччина, Франція / Т. Б. Вільчик // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – №2 (5). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Vilchuk5.pdf>.